

Σχολιασμός και τοποθετήσεις επί των νομοσχεδίων για αναθεώρηση και εκσυγχρονισμό του Οικογενειακού Δικαίου

Μάρτιος 2018

Εισαγωγή

Αναφορικά με τα νομοσχέδια που αφορούν την αναθεώρηση και τον εκσυγχρονισμό του Οικογενειακού Δικαίου, ώστε αυτό να ανταποκρίνεται στις σημερινές ανάγκες και απαιτήσεις της κοινωνίας, θα σχολιάσω ως τέως δικαστής του Οικογενειακού Δικαστηρίου και νυν δικηγόρος κάποιες από τις αλλαγές που προωθούνται κατά τρόπο που αφενός διευκολύνουν και το έργο του Δικαστηρίου αλλά αφετέρου έχουν στόχο την προστασία των συμφερόντων των παιδιών και τη διαφύλαξη των καλών σχέσεων των γονέων με το παιδί.

Σχολιασμός

Θα προχωρήσω με βάση τις σχετικές ενότητες.

Η εισαγωγή του συναινετικού διαζυγίου με την τροποποίηση του άρθρου 27 του Ν 104(1) του 2003 και του Ν 66(1) του 2009.

Οι σύζυγοι μετά από ώριμη, ελεύθερη και ανεπηρέαστη βούληση καταθέτουν αίτηση για συναινετική λύση του γάμου τους. Η αίτηση αυτή μπορεί να καταχωρείται από έναν εκ των δύο συζύγων και η συναίνεση θα δηλώνεται ενώπιον του Δικαστηρίου αυτοπροσώπως σε δύο συνεδριάσεις που να απέχουν μεταξύ τους τρεις τουλάχιστον μήνες. Η εν λόγω αίτηση δύναται να κατατεθεί μόνο εάν έχουν περάσει έξι τουλάχιστο μήνες από την τέλεση του γάμου.

Πολύ σημαντική τροποποίηση είναι η σύνδεση της αίτησης για έκδοση απόφασης συναινετικού διαζυγίου με τη συνοδεία έγγραφης συμφωνίας των συζύγων που να ρυθμίζει την επιμέλεια των τέκνων και την επικοινωνία με αυτά και με δέσμευσή τους, η οποία να δηλώνεται ενώπιον του Δικαστηρίου, ότι ένας εκ των δύο θα καταχωρήσει αίτηση στο Δικαστήριο ούτως ώστε να εκδοθεί απόφαση για το θέμα αυτό σύμφωνα με τον « **Περί σχέσεων Γονέων και τέκνων Νόμο**». Με αυτή την τροποποίηση αποφεύγονται οι διαμάχες των διαδίκων οι οποίοι πολλές φορές χρησιμοποιούσαν τα παιδιά τους ως μοχλό πίεσης, ώστε να πετύχουν στα αιτήματά τους σε άλλες δικαστικές διαδικασίες. Με την εν λόγω τροποποίηση προστατεύονται τα συμφέροντα των ανηλίκων και αποφεύγονται οι μακροχρόνιες δικαστικές διαμάχες για την επιμέλεια των ανηλίκων και την επικοινωνία με τον γονέα με τον οποίο αυτά δεν διαμένουν.

Άλλες σημαντικές καινοτομίες που θα σχολιάσω και αφορούν τον **Περί Οικογενειακών Δικαστηρίων Νόμο 1990 (Ν.23/90)** είναι οι κάτωθι:

Είναι σημαντική η τροποποίηση του άρθρου 6 και η αντικατάστασή του ως ακολούθως:

«(2) Η καθ' ύλην αρμοδιότητα των δικαστών των Οικογενειακών δικαστηρίων επεκτείνεται επί όλων των υποθέσεων που επιλαμβάνονται τα Οικογενειακά Δικαστήρια και καθορίζονται στο εδάφιο (2) του άρθρου 11, ώστε ο ίδιος δικαστής να επιλαμβάνεται όλων των υποθέσεων που εγείρονται μεταξύ των ιδίων διαδίκων.»

Αυτή η δυνατότητα επιτρέπει την καλύτερη διαχείριση των υποθέσεων καθώς και του χρόνου εκδίκασής τους. Επίσης αποφεύγονται οι συγκρούσεις μεταξύ των συζύγων.

Με την αντικατάσταση του άρθρου 6 του βασικού νόμου δίνεται δυνάμει του άρθρου 6 (3) στο Δικαστήριο το δικαίωμα ακόμη και αυτεπάγγελα, να εκδίδει διάταγμα και να διορίζει ψυχολόγο, παιδοψυχολόγο ή άλλο εξειδικευμένο επιστήμονα με σκοπό τη διακρίβωση του συμφέροντος του παιδιού και την υποβολή της σχετικής έκθεσής του αναφορικά με την κατάστασή του καθώς και εισηγήσεις σχετικές με την ενώπιον του Δικαστηρίου διαδικασία. Ο διορισμός ειδικού επιστήμονα οδηγούσε πολλές φορές σε διαπληκτισμούς μεταξύ των διαδίκων και σε ατέρμονες μεταξύ τους δικαστικές διαδικασίες και διαμάχες.

Η εν λόγω πρόνοια θα διευκολύνει το έργο του Δικαστηρίου και επίσης θα αποφεύγονται οι αψιμαχίες μεταξύ των διαδίκων για το πρόσωπο του ειδικού που θα αναλάβει τη διακρίβωση του συμφέροντος του παιδιού. Ειδικότερα η πρόνοια του άρθρου 6 (4) με το οποίο δίνεται το δικαίωμα στους δικαστές να διατάζουν ακόμη και αυτεπάγγελα την παροχή συμβουλευτικής ή ψυχολογικής στήριξης στο παιδί χωρίς να απαιτείται η συγκατάθεση των γονέων, αυτό θα ενδυναμώσει το παιδί ψυχολογικά, ώστε, όταν κληθεί να εξεταστεί από το Δικαστήριο, ανεπηρέαστα πια θα μπορεί να εκφράσει τη θέλησή του. Με αυτό τον τρόπο από τη μία έχουμε τη διακρίβωση του συμφέροντος του παιδιού και από την άλλη τη ψυχολογική του στήριξη.

Το άρθρο 13 του βασικού Νόμου (Ν23/90) καταργείται. Το εν λόγω άρθρο αναφέρει ότι «οι αποφάσεις του Οικογενειακού Δικαστηρίου, όταν αποτελείται από περισσότερους του ενός δικαστές, λαμβάνονται κατά πλειοψηφία» Μόνο σε δίκη για διαζύγιο το Οικογενειακό Δικαστήριο αποτελείται από τρεις δικαστές, όπως προβλέπεται στην υποπαράγραφο (α) της παραγράφου 2(Α) του Άρθρου 111 του Συντάγματος. Με την κατάργηση του άρθρου 13 συνεπάγεται ότι οι δίκες διαζυγίου θα διεξάγονται μόνο από ένα δικαστή. Τούτο όμως για να επιτευχθεί χρειάζεται η αναθεώρηση των διατάξεων του Άρθρου 111 του Συντάγματος, ώστε να γίνουν και οι ανάλογες τροποποιήσεις σε αντίστοιχους νόμους, ώστε οι υποθέσεις αυτές να εκδικάζονται από μονομελές και όχι από τριμελές δικαστήριο.

Με την τροποποίηση του άρθρου 14 του βασικού Νόμου, η συνεχής πλέον διάσταση των συζύγων για δυο τουλάχιστον έτη και όχι τέσσερα, όπως σήμερα ισχύει, συνιστά ισχυρό κλονισμό την έγγαμη σχέση και το διαζύγιο δύναται να εκδοθεί έστω και εάν ο λόγος του ισχυρού κλονισμού αφορά το πρόσωπο του ενάγοντα. Με την εν λόγω ρύθμιση δημιουργείται αμάχητο τεκμήριο κλονισμού του γάμου και δεν απαιτείται από το Δικαστήριο να αποφασίσει ποιος από τους συζύγους ήταν υπεύθυνος για τον ισχυρό κλονισμό της έγγαμης σχέσης. Η συμπλήρωση της διετίας δεν εμποδίζεται από μικρές διακοπές που γίνονται στα πλαίσια προσπάθειας αποκατάστασης των σχέσεων ανάμεσα στους συζύγους και οι οποίες στο σύνολό τους δεν υπερβαίνουν τους 4 μήνες, και όχι τους έξι (6) μήνες που ισχύει σήμερα.

Αναφορικά με το νομοσχέδιο που ρυθμίζει τις **Περιοριστικές Σχέσεις των συζύγων (Ν.232/91)**, οι βασικές τροποποιήσεις που προτείνονται αφορούν τα κάτωθι θέματα:

Το άρθρο 4 του βασικού νόμου (Ν.232/91) τροποποιείται με την προσθήκη των νέων εδαφίων (3) και (4) και την τροποποίηση του άρθρου 5. Βασικά οι εν λόγω τροποποιήσεις αφορούν την υποχρέωση των εν διαστάσει συζύγων να δίνουν στον άλλον σύζυγο ή στον δικαιούχο διατροφής ακριβείς πληροφορίες για την περιουσία του και τα εισοδήματά του, με σκοπό τον καθορισμό του ύψους της διατροφής. Το Δικαστήριο έχει τη δυνατότητα να διατάξει ακόμη και τον εργοδότη ή την αρμόδια υπηρεσία ή και τον αρμόδιο οικονομικό φορέα ή πιστωτικό ίδρυμα που αναφέρεται στο διάταγμα, ώστε να παραχωρήσει κάθε χρήσιμη πληροφορία για την περιουσιακή κατάσταση του άλλου συζύγου και κυρίως για τα εισοδήματά του. Ο όρος «**εργοδότης**» περιλαμβάνει εργοδότη του δημοσίου και του ιδιωτικού τομέα.

Η ανωτέρω προσθήκη στο βασικό άρθρο θα διευκολύνει το Δικαστήριο σε ένα ακριβοδίκαιο καθορισμό του ύψους της διατροφής, χωρίς ο υπόχρεος σύζυγος να μπορεί να αποκρύψει τα εισοδήματά του και την περιουσία του και χωρίς ατέρμονες δικαστικές διαδικασίες προς εκμείωση των εν λόγω στοιχείων.

Το άρθρο 13 του βασικού νόμου τροποποιείται με την προσθήκη αμέσως μετά το εδάφιο (1) των ακόλουθων νέων εδαφίων (2) και (3):

«(2) Ανεξάρτητα από τις διατάξεις του πιο πάνω εδαφίου, σε περίπτωση που σύζυγος συμφωνεί, χωρίς την έγγραφη άδεια του άλλου συζύγου, να διαθέσει ή να παραχωρήσει ή να υποθηκεύσει ή να μεταβιβάσει ή να εκμισθώσει ή να πωλήσει οποιοδήποτε συμφέρον ή όφελος επί της οικογενειακής στέγης σε οποιοδήποτε πρόσωπο εκτός από τον άλλον σύζυγο, με την επιφύλαξη των εξαιρέσεων του εδαφίου (3), η συμφωνία θεωρείται άκυρη.

(3) Εξαιρουμένων των διατάξεων του εδαφίου (1), καμία διάθεση, ή μεταβίβαση ή παραχώρηση ή υποθήκευση ή εκμίσθωση ή πώληση οποιοδήποτε συμφέροντος ή οφέλους επί της οικογενειακής στέγης δεν είναι άκυρη:

(α) εάν πραγματοποιήθηκε προς αγοραστή που τελούσε σε καλή τη πίστη και έναντι νόμιμου ανταλλάγματος,

(β) εάν πραγματοποιείται από τον σύζυγο ο οποίος είναι ο νόμιμος κύριος της οικογενειακής στέγης πριν από τον γάμο των συζύγων ή στη βάση νομικής συμφωνίας η οποία έχει συναφθεί πριν από τον γάμο των συζύγων».

Η εν λόγω τροποποίηση με τις προβλεπόμενες σχετικές εξαιρέσεις είναι βασική και ουσιώδης «για την προστασία της οικογενειακής στέγης» και ως εκ τούτου η έκδοση προσωρινών διαταγμάτων για τον εν λόγω σκοπό καθίσταται αχρείαστη, περιορίζοντας δικαστικές διαδικασίες χρονοβόρες και δαπανηρές για τους εμπλεκόμενους διαδίκους. Βασική επίσης τροποποίηση είναι αυτή του άρθρου 14 που καθορίζει ότι η συνεισφορά του ενός συζύγου στην αύξηση της περιουσίας του άλλου τεκμαίρεται ότι ανέρχεται στο ένα δεύτερο της αύξησης, αντί του ενός τρίτου που ισχύει σήμερα, έκτος αν αποδειχθεί μεγαλύτερη ή μικρότερη συνεισφορά.

Η αποτυχία φυσικά του συζύγου να αποδείξει την αύξηση της περιουσίας του άλλου συζύγου, δεν του επιτρέπει να επικαλεσθεί το μαχητό τεκμήριο του άρθρου 14 (2), εάν ο διάδικος αποδείξει την αύξηση αλλά όχι την έκταση της συνεισφοράς του στην αύξηση της περιουσίας, τότε μόνο εφαρμόζεται το τεκμήριο του άρθρου 14(2).

Στην αύξηση της περιουσίας του συζύγου θα πρέπει να γίνει πρόνοια ώστε να υπολογίζονται και τα ποσά που ο/η σύζυγος συνεχίζει να καταβάλλει έναντι χρεών που βαρύνουν την επίδικη περιουσία καθώς και τα έξοδα συντήρησης και ή επιδιόρθωσης της και μετά τη διάσταση, ώστε ο χρόνος της διάστασης να μην είναι η δαμόκλειος σπάθη και όλα να σταματούν μέχρι αυτή την ημερομηνία, αλλά μέχρι την οριστική επίλυση των περιουσιακών τους διαφορών είτε δικαστικά, είτε εξώδικα.

Οι σημαντικές και ουσιώδεις τροποποιήσεις που εισάγονται στον βασικό **Περί Σχέσεων Γονέων Και Τέκνων Νόμο (Ν.216/1990)** και κρίνω ότι θα πρέπει να σχολιάσω είναι οι κάτωθι:

Οι τροποποιήσεις που εισάγονται έχουν ως βασικό πυρήνα το συμφέρον του τέκνου, και σ' αυτό πρέπει να προσβλέπουν πρώτιστα όλες οι αποφάσεις του Δικαστηρίου. Ανάλογα με την ωριμότητα των τέκνων και στο βαθμό που μπορούν να αντιληφθούν, πρέπει να ζητείται να εκφράσουν ελεύθερα τη γνώμη τους σχετικά με οποιαδήποτε θέματα που τα ενδιαφέρουν σε οποιαδήποτε δικαστική ή άλλη διοικητική ή παράλληλη διαδικασία που ακολουθείται από τις αρμόδιες υπηρεσίες και να διασφαλίζεται επαρκώς ότι η απόφαση σχετικά με τη γονική μέριμνα βασίζεται πρωτίστως στο συμφέρον του τέκνου. Είναι βασική η επιφύλαξη που τίθεται με την προσθήκη στο άρθρο 7 του βασικού νόμου του αριθμού (1) στην αρχή της υφιστάμενης παραγράφου και αμέσως μετά από αυτή ως ακολούθως:

« Νοείται ότι σε περίπτωση διαφωνίας των γονέων ως προς το σχολείο φοίτησης του τέκνου, το τέκνο θα φοιτήσει σε σχολείο της εκπαιδευτικής περιφέρειας της διαμονής του μέχρι τη λήψη απόφασης από το Δικαστήριο».

Η εν λόγω επιφύλαξη είναι σημαντική, γιατί πολλές φορές τα παιδιά, λόγω της διαφωνίας των γονέων και μέχρι την έκδοση απόφασης του Δικαστηρίου, παραμένουν μετέωρα χωρίς να φοιτούν σε οποιοδήποτε σχολείο με κίνδυνο να χάνουν και τη σχολική τους χρονιά και με τους γονείς να εμπλέκονται σε ατέρμονες δικαστικές διαδικασίες, χωρίς να σκέφτονται το συμφέρον των παιδιών τους.

Περαιτέρω θα πρέπει να διευκρινιστεί ότι σε περίπτωση που ο γονέας με τον οποίο διαμένει το τέκνο όταν - επέλθει διάσταση των συζύγων - αλλάζει ξαφνικά τόπο διαμονής σε άλλη πόλη, πριν ακόμη προχωρήσει σε καταχώρηση οποιασδήποτε αίτησης στο Δικαστήριο, τότε το τέκνο θα πρέπει να φοιτήσει σε περίπτωση διαφωνίας των γονέων του στο σχολείο της εκπαιδευτικής περιφέρειας του τελευταίου τόπου διαμονής των συζύγων, μέχρι τη λήψη απόφασης από το Δικαστήριο. Εκτός φυσικά αν έχει ήδη καθοριστεί με διάταγμα του Δικαστηρίου ο τόπος διαμονής του τέκνου. Με την προσθήκη αμέσως μετά το εδάφιο (1) του νέου εδαφίου (2), διασφαλίζεται το δικαίωμα του παιδιού να μην αποχωρίζεται πάρα την θέλησή του από τον ένα ή και από τους δύο γονείς του παρά μόνον αν ο χωρισμός είναι αναγκαίος για το υπέρτατο συμφέρον του παιδιού.

Το παιδί που ζει χωριστά από τους δύο γονείς ή από τον έναν από αυτούς, διατηρεί **χωρίς οποιαδήποτε εμπόδια** προσωπικές σχέσεις και επικοινωνία και με τους δύο γονείς του.

Σύμφωνα με το άρθρο 9 του βασικού νόμου:

«9(1) Η επιμέλεια του προσώπου του τέκνου περιλαμβάνει ιδίως την ανατροφή και επίβλεψη, τη διαπαιδαγώγηση και εκπαίδευσή του καθώς και τον προσδιορισμό του τόπου διαμονής του.»

(2) Κατά την ανατροφή του τέκνου, οι γονείς το ενισχύουν, χωρίς διάκριση φύλου, ώστε να αναπτύσσει ελεύθερα και με κοινωνική συνείδηση την προσωπικότητά του.»

Θεωρώ αναγκαίο να αναφερθώ στο άρθρο 9 του βασικού νόμου για να γίνει κατανοητό τι περιλαμβάνει η «επιμέλεια» του τέκνου.

Με την τροποποίηση του άρθρου 8 του βασικού νόμου δίνεται το δικαίωμα στο γονέα με τον οποίο το τέκνο διαμένει να επιχειρεί από μόνος του πράξεις αναφερόμενες στη γονική μέριμνα εφόσον πρόκειται για συνήθεις πράξεις επιμέλειας του προσώπου του τέκνου ή πράξεις που έχουν επείγοντα χαρακτήρα ή σε επείγουσες περιπτώσεις ιατρικής θεραπείας ή σε περιπτώσεις στις οποίες το τέκνο είναι θύμα αδικήματος βίας στην οικογένεια ή σεξουαλικής κακοποίησης από τον άλλο γονέα, κατόπιν καταδικαστικής απόφασης Δικαστηρίου που ασκεί ποινική δικαιοδοσία. Σε τέτοιες περιπτώσεις με το νέο εδάφιο (2) ο ένας από τους δύο γονείς, με εξαίρεση τον καταδικασθέντα γονέα, δύναται από μόνος του να ζητήσει την παρακολούθηση του τέκνου που είναι θύμα βίας ή σεξουαλικής κακοποίησης από ειδικούς εμπειρογνώμονες για την παροχή υπηρεσιών στήριξης και αποκατάστασής του.

Με την τροποποίηση του άρθρου 14 του βασικού νόμου, η άσκηση της γονικής μέριμνας δύναται να ανατίθεται από κοινού και στους δύο γονείς, οι οποίοι αφού συμφωνήσουν ορίζουν συγχρόνως τον τόπο διαμονής του τέκνου. Σε περίπτωση διαφωνίας αποφασίζει το Δικαστήριο, το οποίο δύναται να ορίσει ως τόπο διαμονής του τέκνου τον τόπο διαμονής του ενός από τους δύο γονείς.

Με την προσθήκη αμέσως μετά το εδάφιο (3) των νέων εδαφίων (4),(5),(6),(7),(8) και (9).

«(4). Το Δικαστήριο πριν από την έκδοση της απόφασής του μπορεί να αναβάλει την ενώπιόν του διαδικασία και να δώσει οδηγίες για συγκρότηση διατημηματικής ομάδας από εμπειρογνώμονες, ειδικότερα των υπηρεσιών Κοινωνικής ευημερίας ή των Υπηρεσιών Ψυχικής Υγείας, με σκοπό να αξιολογήσουν το συμφέρον του τέκνου και να εισηγηθούν εντός εξήντα ημερών (60) από της απόφασής του, την εφαρμογή ενδιάμεσων προστατευτικών μέτρων, όπως είναι η κατανομή των πράξεων επιμέλειάς του σε εξαιρετικές περιπτώσεις τέκνου μεταξύ των γονέων, που να στοχεύουν στην αρμονική άσκηση της γονικής μέριμνας από τους δύο γονείς και, την έκδοση διατάγματος με το οποίο να ανατίθεται η άσκηση της γονικής μέριμνας σε έναν από τους δύο γονείς ή και σε τρίτο πρόσωπο.

(5). Η απόφαση του Δικαστηρίου, διασφαλίζει το δικαίωμα του παιδιού να μην αποχωρίζεται παρά την θέλησή του, στην περίπτωση που διαθέτει την ωριμότητα για να ακουστεί και να την εκφράσει, από τους γονείς του, παρά μόνο όταν ο χωρισμός είναι αναγκαίος για το υπέρτατο συμφέρον του τέκνου και να επιδεικνύεται ο απαιτούμενος σεβασμός στο δικαίωμα του παιδιού, που ζει χωριστά από τους δύο γονείς του ή από τον ένα από αυτούς, να διατηρεί αρμονικές προσωπικές σχέσεις και να έχει επικοινωνία και με τους δυο γονείς.

(6). Το Δικαστήριο δύναται να αποφασίσει ότι η επιμέλεια του παιδιού θα γίνεται εξ' ημισείας και από τους δύο γονείς, εκτός αν το Δικαστήριο αποφασίσει διαφορετικά.»

Το εν λόγω διάταγμα του Δικαστηρίου σχετικά με την επιμέλεια του τέκνου από τον κάθε γονέα θα καταρτίζεται αναγκαστικά και θα δεσμεύει και τους δύο γονείς.

Επαναλαμβάνω στο σημείο αυτό ότι η επιμέλεια του προσώπου του τέκνου περιλαμβάνει την **ανατροφή, επίβλεψη, διαπαιδαγώγηση, εκπαίδευσή** του καθώς και προσδιορισμό του **τόπου διαμονής** του (άρθρο 9 του βασικού νόμου). Είναι λογικό και αναπόσπαστο δικαίωμα των γονέων να αποφασίζουν από κοινού για θέματα επιμέλειας του τέκνου τους και σε περίπτωση διαφωνίας θα αποφασίζει το Δικαστήριο. Η επιμέλεια του τέκνου είναι μέρος της γονικής μέριμνας, η οποία είναι καθήκον των γονέων οι οποίοι το ασκούν από κοινού σύμφωνα με το άρθρο 5(1) του βασικού νόμου. Είναι λοιπόν λογικό επακόλουθο και η επιμέλεια να ασκείται από κοινού νοουμένου ότι οι γονείς δεν διαφωνούν μεταξύ τους και προσβλέπουν στο αποκλειστικό συμφέρον του τέκνου τους.

Στον Κ.2 του Περί Οικογενειακού Δικαστηρίου Διαδικαστικού κανονισμού του 1990, δίνεται διαφορετικό περιεχόμενο στη **«Γονική Μέριμνα»**, όπου η έννοια αυτή σημαίνει την κηδεμονία, επιμέλεια του προσώπου του τέκνου, φύλαξη, επικοινωνία και εκπροσώπηση του ανηλίκου, διαχείριση της περιουσίας του και κάθε θέμα που αφορά το πρόσωπο και την περιουσία ανηλίκου.

Δεν έχω δει σχετικό άρθρο του βασικού νόμου που να αναφέρει ότι η επιμέλεια του παιδιού ασκείται μόνο από τη μητέρα.

Έχω προβεί σε αναλυτική αναφορά των όρων «Επιμέλεια», «Γονική Μέριμνα» και τι περιλαμβάνει ο κάθε όρος

χωριστά, γι' αυτό θεωρώ μη αναγκαίο να επεκταθώ περαιτέρω.

Ο διορισμός Λειτουργού του Τμήματος Υπηρεσιών Κοινωνικής ευημερίας για παρακολούθηση της εφαρμογής οποιουδήποτε διατάγματος γονικής μέριμνας που εκδίδει το Δικαστήριο και η υποβολή σε αυτό ενημερωτικής έκθεσης εντός τακτής προθεσμίας, πάντοτε υπήρχε τόσο κατά την έκδοση από το Δικαστήριο προσωρινού Διατάγματος επικοινωνίας, όσο και τελικού για κάποιο εύλογο χρονικό διάστημα. Δεν είναι καινοτομία που τίθεται για πρώτη φορά με την τροποποίηση της σχετικής νομοθεσίας.

Η δυνατότητα του Δικαστηρίου μετά από αίτηση οποιουδήποτε διαδίκου ή αυτεπαγγέλτως ή μετά από εισήγηση των Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευημερίας ή των Υπηρεσιών Ψυχικής Υγείας για παραπομπή και συμμετοχή των γονέων σε εκπαιδευτικά ή και θεραπευτικά προγράμματα είναι μια καινοτομία αναγκαία και πρόσφορη, γιατί επιτρέπει στο Δικαστήριο με αυτό τον τρόπο την καλύτερη διαχείριση των υποθέσεων των αντιδικούντων διαδίκων ειδικότερα γιατί δεν εναπόκειται πια στη θέληση των διαδίκων η εν λόγω παραπομπή αλλά σε διαταγή του Δικαστηρίου και υποχρέωσή τους να την ακολουθήσουν.

Η προσθήκη του άρθρου 14(Α) ώστε πριν από την έκδοση απόφασης το Δικαστήριο να δύναται να εκδώσει ακόμη και **διάταγμα** για ετοιμασία έκθεσης των Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευημερίας, η οποία να περιλαμβάνει τις αναγκαίες πληροφορίες ως προς τις οικογενειακές, κοινωνικές, εκπαιδευτικές και προσωπικές συνθήκες του τέκνου, την φροντίδα και τον έλεγχό του, τη συμπεριφορά του στο τόπο διαμονής του κ.λπ. είναι αναγκαίο για την αξιολόγηση του συμφέροντος του τέκνου.

Η θέση μου είναι το Δικαστήριο να μη δίνει απλές οδηγίες για ετοιμασία τέτοιων εκθέσεων αλλά να εκδίδει για τον εν λόγω σκοπό σχετικό Διάταγμα, το οποίο να είναι επιβλητό και δεσμευτικό για τα εμπλεκόμενα μέρη.

Το Δικαστήριο με την έκδοση διατάγματος **δύναται** ανά πάσα στιγμή να καλέσει ως μάρτυρα κάθε πρόσωπο που συμμετέχει στην ετοιμασία της έκθεσης, ως επίσης και να προσκομίσει αποδεικτικά στοιχεία, που κατά τη γνώμη του Δικαστηρίου θα το βοηθήσουν στην αξιολόγηση του συμφέροντος του τέκνου. Αν το Δικαστήριο δεν το πράξει, μπορεί να το πράξει οποιοσδήποτε διάδικος.

Είναι βασική επίσης η τροποποίηση του άρθρου 17 με την προσθήκη μετά το εδάφιο 3 του ακόλουθου νέου εδαφίου (4):

« (4) Σε περίπτωση που γονέας παραλείπει να ασκήσει το δικαίωμα επικοινωνίας, σύμφωνα με το εκδοθέν διάταγμα του Δικαστηρίου για περίοδο που υπερβαίνει το ένα έτος χωρίς εύλογο λόγο, ο άλλος γονέας δύναται να υποβάλει αίτηση στο Δικαστήριο με αίτημα την ακύρωση ή την τροποποίηση του διατάγματος. »

Στο σημείο αυτό θεωρώ παράλειψη και κενό στη νομοθεσία το γεγονός ότι ο γονέας με τον οποίο δεν διαμένει το τέκνο να έχει απλώς δικαίωμα και όχι υποχρέωση επικοινωνίας με αυτό.

Εκδίδονται διατάγματα υποχρεώνοντας τον ένα γονέα σε αυστηρή εφαρμογή τους με δικαίωμα του άλλου γονέα για καταχώριση αίτησης παρακοής, όμως στο γονέα με τον οποίο διαμένει το τέκνο δεν δίνεται το δικαίωμα και ή δεν υπάρχει πρόνοια στο νόμο που να μπορεί αυτός να αιτηθεί διατάγματος με το οποίο να υποχρεώνει τον άλλο γονέα σε επικοινωνία με το τέκνο του. Ο γονέας με τον οποίο διαμένει το τέκνο με την υφιστάμενη νομοθεσία απλά μπορεί να αιτηθεί ρύθμιση της επικοινωνίας του άλλου γονέα με το τέκνο του, όταν αυτός ανεξέλεγκτα το ασκεί.

Αυτό θεωρώ ότι δεν εξυπηρετεί τα συμφέροντα του τέκνου, απεναντίας τα αντιστρατεύεται και ο γονέας με τον οποίο το τέκνο δεν διαμένει επαναπαύεται και όποτε και όταν επιθυμεί έχει το δικαίωμα να αιτηθεί την επικοινωνία με το τέκνο του. Εάν δε δεν ασκήσει το εν λόγω δικαίωμά του, ο γονέας με τον οποίο διαμένει το τέκνο δεν μπορεί να καταχωρήσει αίτηση παρακοής του με δυσμενείς για τον παραβάτη συνέπειες. Αυτό θεωρώ είναι δυσμενής διάκριση σε βάρος του γονέα με τον οποίο το τέκνο διαμένει.

Είναι για μένα αδιανόητο ο γονέας ο οποίος αιτείται την έκδοση τέτοιου διατάγματος, να μην υποχρεούται εκ του Νόμου να ασκεί το δικαίωμά του υποχρεωτικά. Πιστεύω είναι μεγάλη παράλειψη και ένα κενό που θα έπρεπε να είχε προβλεφθεί και να γινόταν σχετική πρόνοια στο νόμο.

Αναφορικά με τα άρθρα που αφορούν τη διατροφή του τέκνου και ειδικότερα του άρθρου 36 του βασικού νόμου, έχουν προστεθεί τα ακόλουθα νέα εδάφια (2), (3) μετά της σχετικής επιφύλαξης, που παραθέτω αυτούσια.

«(2) Ο καθένας από τους γονείς είναι υποχρεωμένος να δίνει στον άλλο γονέα ή στον δικαιούχο ή στον Διευθυντή ακριβείς πληροφορίες για την περιουσία του και τα εισοδήματά του, εφόσον είναι χρήσιμες για τον καθορισμό του ύψους της διατροφής.

(3) Με την αίτηση ενός από τους γονείς ή του δικαιούχου, το Δικαστήριο διατάζει τον εργοδότη ή την αρμόδια υπηρεσία ή και τον αρμόδιο οικονομικό φορέα, όπως είναι το πιστωτικό ίδρυμα που αναφέρεται ρητά στο διάταγμα, να παραχωρήσει κάθε χρήσιμη πληροφορία για την περιουσιακή κατάσταση του άλλου γονέα και προπάντων για τα εισοδήματά του.

Νοείται ότι για σκοπούς του παρόντος εδαφίου ο όρος «εργοδότης» περιλαμβάνει εργοδότη του δημοσίου καθώς και του ιδιωτικού τομέα.»

Σημαντικό είναι και το νομοσχέδιο που προωθείται με τίτλο «Νόμος που Προνοεί για τη Διαμεσολάβηση σε Οικογενειακές Υποθέσεις»

Είναι ένας εντελώς νέος νόμος δυνάμει του οποίου προωθείται η «διαμεσολάβηση» ως εναλλακτικός τρόπος επίλυσης οικογενειακών υποθέσεων. Ο «**διαμεσολαβητής**» είναι ένα τρίτο προς τα μέρη πρόσωπο, το οποίο είναι εγγεγραμμένο στο Μητρώο Διαμεσολαβητών και από το οποίο ζητείται να αναλάβει τη διεξαγωγή διαμεσολάβησης δυνάμει του Νόμου. Θα τηρείται «**Μητρώο Διαμεσολαβητών**» στο οποίο θα εγγράφονται, μετά από αίτησή τους και καταβολή του καθορισμένου τέλους, πρόσωπα που επιθυμούν να διενεργούν διαμεσολάβηση, ως διαμεσολαβητές και τα οποία θα πληρούν συγκεκριμένες προϋποθέσεις.

Όπως πτυχίο αναγνωρισμένο από το αρμόδιο σώμα στην Δημοκρατία στα **νομικά, ψυχολογία, κοινωνική εργασία** ή σε οποιοδήποτε άλλο θέμα δυνατό να καθοριστεί με απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου, η οποία θα δημοσιεύεται στην Επίσημη Εφημερίδα της Δημοκρατίας και σε δυο τουλάχιστον εφημερίδες παγκύπριας κυκλοφορίας. Περαιτέρω να είναι εγγεγραμμένος στο οικείο επαγγελματικό μητρώο του επαγγέλματος που ασκούν, όπου αυτό εφαρμόζεται.

Να έχει πρακτική άσκηση στο επάγγελμα με βάση το πτυχίο που αναφέρεται για συνολική περίοδο τουλάχιστον πέντε χρόνων είτε στην Κύπρο είτε στο εξωτερικό είτε στο δημόσιο, είτε στον ιδιωτικό τομέα, η οποία να είναι συνεχής τουλάχιστον τα δύο τελευταία χρόνια πριν από την υποβολή της αίτησης για εγγραφή στο Μητρώο.

Εδώ θα ήθελα να παρατηρήσω ότι αναγκαία και απαραίτητη είναι η νομική κατάρτιση του διαμεσολαβητή και η συνεργασία αυτού με κάποια άλλη ειδικότητα όπως π.χ. ψυχολόγου. Αυτό θα ήταν η ιδανικότερη λύση αφού ουσιαστικά η διαμεσολάβηση προωθείται για θέματα οικογενειακών υποθέσεων που σχετίζονται με τον προσωπικό και οικογενειακό θεσμό, όπως υποθέσεις γονικής μέριμνας, διατροφής παιδιών, διατροφής συζύγων και περιουσιακών σχέσεων συζύγων.

Σκοπός της διαμεσολάβησης σε οικογενειακές υποθέσεις είναι όπως τα μέρη, με τη βοήθεια τρίτου ανεξάρτητου και αντικειμενικού προσώπου, του διαμεσολαβητή, χωρίς αντιπαλότητα και κακή προδιάθεση, βοηθηθούν στο να λάβουν υπόψη τους και να διερευνήσουν τις διαθέσιμες σε αυτά επιλογές και να επικοινωνήσουν καλύτερα μεταξύ τους, με σκοπό να φθάσουν σε κοινές αποφάσεις πάνω στις διευθετήσεις σε σχέση με τις οικογενειακές τους υποθέσεις τόσο για το παρόν όσο και για το μέλλον.

Με τη διαμεσολάβηση επιδιώκεται επίσης η ενθάρρυνση συναινετικών προσεγγίσεων με σκοπό τον περιορισμό των συγκρούσεων και της εχθρότητας μεταξύ των μερών και τη βελτίωση της επικοινωνίας μεταξύ όλων των μελών της οικογένειας, τον περιορισμό των αρνητικών επιπτώσεων που προέρχονται από τις οικογενειακές συγκρούσεις και τη διάλυση του γάμου.

Η στήριξη και διατήρηση των σχέσεων μεταξύ των μελών της οικογένειας, ιδιαίτερα γονέων και τέκνων, η διασφάλιση του συμφέροντος του παιδιού. Με τη διαμεσολάβηση επιτυγχάνεται ο περιορισμός των δαπανών που προκύπτουν από το χωρισμό και το διαζύγιο στην οικογένεια και την πολιτεία. Περιορίζεται η διάρκεια του χρόνου που θα απαιτείτο για την επίλυση της οικογενειακής υπόθεσης μέσω αποκλειστικά δικαστικών διαδικασιών.

Η διαμεσολάβηση μπορεί να πραγματοποιείται είτε πριν, είτε στο πλαίσιο, είτε μετά την ολοκλήρωση δικαστικής διαδικασίας που αφορά συγκεκριμένη οικογενειακή υπόθεση, από πρόσωπο που είναι εγγεγραμμένο στο Μητρώο Διαμεσολαβητών. Μπορεί δε να πραγματοποιείται για μέρος ή για το σύνολο της υπόθεσης.

Η διαδικασία διαμεσολάβησης είναι ιδιωτικής φύσεως και οι συζητήσεις που λαμβάνουν χώρα σε αυτή είναι εμπιστευτικές και δεν αποκαλύπτεται οτιδήποτε αναφέρεται στο πλαίσιο της διαμεσολάβησης, εκτός αν συμφωνούν τα μέρη ή εάν ο ειδικός νόμος επιτρέπει ή επιβάλλει τούτο σε συγκεκριμένη περίπτωση. Εάν από τις δηλώσεις που γίνονται διαφαίνεται ότι οποιοδήποτε πρόσωπο ή το παιδί έχει υποστεί ή θα υποστεί βία ή κακοποίηση θα αποκαλυφθούν από το διαμεσολαβητή σε αρμόδιες προς τούτο αρχές.

Ο διαμεσολαβητής ακούει τις απόψεις του παιδιού και, εφόσον κρίνει ότι **υπάρχει σύγκρουση συμφερόντων** των παιδιών και των γονέων του, διασφαλίζει ότι το παιδί εκπροσωπείται στη διαδικασία διαμεσολάβησης από την Επίτροπο Προστασίας Δικαιωμάτων του Παιδιού ή εκπρόσωπό του, δυνάμει του περί Επιτρόπου Προστασίας των Δικαιωμάτων του Παιδιού Νόμου του 2007, όπως αυτός εκάστοτε τροποποιείται ή αντικαθίσταται τον οποίο μεταχειρίζεται επί ίσοις όροις με τους γονείς.

Ο διαμεσολαβητής **δεν επιβάλλει συγκεκριμένη επίλυση της διαφοράς, υποβάλλει μόνο εισηγήσεις** οι οποίες δεν έχουν δεσμευτικό χαρακτήρα.

Οι διατάξεις του περί Νομικής Αρωγής Νόμου του 2002 που αφορούν την επιλογή δικηγόρου και τον κατάλογο δικηγόρων θα εφαρμόζονται και για επιλογή διαμεσολαβητή από το μητρώο. Οι δικηγόροι οφείλουν να ενημερώνουν τους πελάτες τους σχετικά με τη δυνατότητα προσφυγής σε διαμεσολάβηση για επίλυση οποιωνδήποτε διαφορών τους εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του νόμου αυτού. Διαμεσολάβηση χωρεί και στο πλαίσιο δικαστικής διαδικασίας δυνάμει του άρθρου 17(1) που προωθείται.

«17.-(1). Δικαστής ενώπιόν του οποίου είναι ορισμένη οικογενειακή υπόθεση για πρώτη φορά ή σε οποιοδήποτε στάδιο διαδικασίας πριν την έκδοση απόφασης, δύναται, εφόσον κρίνει ότι η διαφορά των μερών έχει πιθανότητες να επιλυθεί μέσω διαμεσολάβησης, να καλέσει τους διαδίκους να παραστούν ενώπιόν του για να τους ενημερώσει αναφορικά με τον τρόπο διεξαγωγής της διαδικασίας διαμεσολάβησης και τη δυνατότητα επίλυσης της οικογενειακής τους υπόθεσης με τη διαδικασία αυτή.

(2). Σε περίπτωση κατά την οποία οποιοσδήποτε των διαδίκων δεν συμφωνεί με τη διεξαγωγή διαμεσολάβησης, το Δικαστήριο προχωρεί με τη δικαστική διαδικασία.

.....»

Σε τέτοια περίπτωση το Δικαστήριο αναβάλλει τη δικαστική διαδικασία για να λάβει χώρα η διαμεσολάβηση, η οποία δεν δύναται να υπερβαίνει τους δύο (2) μήνες και το Δικαστήριο ορίζει εκ νέου την υπόθεση για καθορισμό επίδικων θεμάτων μετά το τέλος της διαμεσολάβησης. Το Δικαστήριο ενημερώνεται για την ακολουθούμενη διαδικασία από τους διαδίκους και σε περίπτωση που δεν έχουν καταλήξει δίνεται παράταση για περίοδο που δεν δύναται να υπερβαίνει τον ένα (1) ακόμη μήνα. Το Δικαστήριο δύναται αυτεπάγγελα ή κατόπιν αιτήματος οποιουδήποτε διαδίκου να διακόψει τη διαδικασία διαμεσολάβησης, πριν από τη λήξη της καθορισμένης προθεσμίας δυνάμει της δοθείσας προθεσμίας.

Το Δικαστήριο κατά την άσκηση της διακριτικής του ευχέρειας κρίνει κατά πόσο η διαφορά ενώπιόν του έχει πιθανότητες επίλυσης μέσω διαμεσολάβησης λαμβάνοντας υπόψη αν η υπόθεση εμπεριέχει στοιχεία ενδοοικογενειακής βίας, αν είναι προς το συμφέρον του παιδιού, αν τα μέρη επικοινωνούν και είναι πρόθυμα να συμβάλουν στην επίλυση των διαφορών τους μέσω διαμεσολάβησης. Το Δικαστήριο, αν κρίνει ότι διαφαίνεται σύγκρουση συμφερόντων μεταξύ γονέων και παιδιού, δύναται να διατάξει όπως στο πλαίσιο της διαμεσολάβησης το παιδί εκπροσωπηθεί ανεξάρτητα από τους γονείς του από τον Επίτροπο Προστασίας Δικαιωμάτων του Παιδιού ή εκπρόσωπό του.

Τα μέρη μπορούν να τερματίσουν τη διαδικασία διαμεσολάβησης όποτε το επιθυμούν. Η διαδικασία διαμεσολάβησης έχει εμπιστευτικό χαρακτήρα και η εμπιστευτικότητα δεσμεύει οποιοδήποτε λαμβάνει μέρος σε αυτή.

Ο διαμεσολαβητής υποχρεούται να μην προσκομίσει σε οποιαδήποτε δικαστική ή άλλου είδους διαδικασία οποιοδήποτε στοιχείο που έχει προκύψει από τέτοια διαδικασία παρά μόνο εφόσον είναι αναγκαίο για επιτακτικούς λόγους δημόσιας τάξης της Δημοκρατίας, κυρίως για να εξασφαλιστεί η προστασία των πρωταρχικών συμφερόντων των παιδιών ή να αποφευχθεί ο κίνδυνος να θιγεί η σημαντική και ψυχολογική ακεραιότητα προσώπου ή όταν η κοινολόγηση του περιεχομένου της συμφωνίας που προέκυψε από τη διαμεσολάβηση είναι απαραίτητη για την εφαρμογή ή την εκτέλεση αυτής της συμφωνίας.

Ο διαμεσολαβητής δεν δύναται να καλείται ως μάρτυρας σε οποιαδήποτε δικαστική διαδικασία που αφορά σε οικογενειακή υπόθεση στην οποία ενήργησε ως διαμεσολαβητής, καθώς και σε οποιαδήποτε άλλη δικαστική διαδικασία που αφορά σε οικογενειακή υπόθεση μεταξύ των ίδιων μερών ή που συνδέεται με οποιοδήποτε τρόπο άμεσα ή έμμεσα με τα ίδια μέρη. Είναι σημαντική η πρόνοια ότι η έναρξη της διαδικασίας διαμεσολάβησης αναστέλλει οποιοδήποτε προβλεπόμενο χρόνο παραγραφής ή αποσβεστικής προθεσμίας καθ' όλη τη διάρκεια της διαδικασίας διαμεσολάβησης.

Όταν επιτευχθεί συμφωνία συμβιβασμού μετά από διαμεσολάβηση αυτή η συμφωνία δύναται να προβλέπει ότι τα μέρη συγκατατίθενται στην κατάθεση από οποιοδήποτε μέρος αίτησης για εκτέλεση συμφωνίας συμβιβασμού, η οποία υπογράφεται ιδιοχειρώς από τον διαμεσολαβητή και τα μέρη.

Η εν λόγω συμφωνία δύναται κατόπιν αίτησης για εκτέλεση συμφωνίας συμβιβασμού να κατατεθεί στο Δικαστήριο από κοινού απ' όλα τα μέρη ή από ένα από αυτά με τη ρητή συγκατάθεση των υπολοίπων μερών προς εκτέλεση. Το Δικαστήριο κηρύσσει το σύνολο ή μέρος της συμφωνίας συμβιβασμού ως εκτελεστό κατά τον ίδιο τρόπο που εκτελείται δικαστική απόφαση ή διάταγμα με την ίδια ισχύ και σε τέτοια περίπτωση δύναται να εκδοθεί απόφαση με περιεχόμενο εκείνο της συμφωνίας συμβιβασμού ή απορρίπτει την αίτηση για εκτέλεση αν το Δικαστήριο κρίνει ότι το περιεχόμενο της συμφωνίας αντίκειται στο νόμο ή δεν είναι εκτελεστό ή αν η διαφορά δεν μπορεί να επιλυθεί με διαμεσολάβηση ή αν κρίνει ότι δεν είναι προς το συμφέρον του παιδιού, αφού ακούσει το παιδί και λάβει υπόψη του τις απόψεις του, ανάλογα με την ηλικία και το βαθμό ωριμότητάς του.

Η εν λόγω Απόφαση του δικαστηρίου να απορρίψει αίτηση για εκτέλεση συμφωνίας συμβιβασμού για τους λόγους που αναφέρονται δύναται να εφεσιβληθεί με τον ίδιο τρόπο που εφεσιβάλλεται δικαστική απόφαση.

Με την ψήφιση σε νόμο του ανωτέρω νομοσχεδίου για τη διαμεσολάβηση, εξυπηρετούνται καλύτερα τα συμφέροντα των παιδιών και διασφαλίζονται τα δικαιώματά τους. Το έργο του Δικαστηρίου διευκολύνεται, οι οικογενειακές υποθέσεις επιλύονται ταχύτερα και τα μέρη με τη βοήθεια τρίτου ανεξάρτητου και αντικειμενικού προσώπου, χωρίς αντιπαλότητα και συγκρούσεις μπορούν να επιλύσουν τις διαφορές τους.

Η διαμεσολάβηση ασκείται πάντοτε σύμφωνα με τις αρχές της απαγόρευσης των διακρίσεων για λόγους φυλής, χρώματος, θρησκείας, φύλου, εθνοτικής ή φυλετικής καταγωγής, κοινότητας, πεποιθήσεων, κοινωνικής ή οικονομικής κατάστασης ή για οποιοδήποτε άλλο λόγο. Υπάρχει πάντοτε εμπιστευτικότητα, ουδετερότητα και αντικειμενικότητα. Τα μέλη εθελούσια συμμετέχουν και με αυτό τον τρόπο ενθαρρύνονται οι συναινετικές προσεγγίσεις με σκοπό τον περιορισμό των συγκρούσεων και της εχθρότητας μεταξύ των μερών και τη βελτίωση της επικοινωνίας μεταξύ όλων των μελών της οικογένειας.

Επίλογος

Έχω αναφερθεί στις βασικότερες και σημαντικότερες κατά την άποψή μου προτεινόμενες τροποποιήσεις που όλες αποσκοπούν στην προστασία και διασφάλιση πρωταρχικά του συμφέροντος των ανήλικων τέκνων, όπως αυτή ρυθμίζεται στο άρθρο 3 της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του παιδιού, τόσο στο στάδιο της διαδικασίας εξέτασης του αιτήματος για παραχώρηση γονικής μέριμνας, όσο και κατά την ουσιαστική ρύθμισή της.

Η οικογένεια αποτελεί τον βασικό πυρήνα της κοινωνίας και πρέπει να προστατεύεται από τα θεσμικά όργανα κατά προτεραιότητα και πριν από κάθε άλλο τομέα δικαίου.

Χρυσούλλα Δημητρίου
Τέως Δικαστής Οικογενειακού Δικαστηρίου

Για περισσότερες πληροφορίες:

Γιώργος Ζ. Γεωργίου & Συνεργάτες Δ.Ε.Π.Ε.

Ήρας 1, 1060 Λευκωσία, Κύπρος

Τηλ. +357 22763340 **Φαξ** +357 22763343

Ιστ. www.gzg.com.cy **Ηλ.Ταχ.** admin@gzg.com.cy

Παρακαλώ σημειώστε ότι το ανωτέρω δεν αποτελεί νομική γνώμатеυση.